

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF INTERETHNIC AND INTERCULTURAL RELATIONS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-173-2-11>

КРОС-КУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДНИК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Василенко Н. В.

*доцент кафедри української мови та загального мовознавства
Черкаський державний технологічний університет*

Берега Л. О.

*старший викладач кафедри української мови
та загального мовознавства
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна*

Сучасний світ надзвичайно швидко рухається, при цьому зазнаючи великих змін. Взаємодія культур і освіти різних народів істотно зростає в XXI сторіччі. Новий час вимагає зміни попередніх ідеалів та принципів у багатьох сферах життя, у тому числі й у системі освіти.

Нині більшість українських вищих навчальних закладів визначає навчання іноземних студентів як один із пріоритетних напрямків своєї освітньої діяльності. Якість підготовки іноземних студентів залежить від розвитку їхньої комунікативної компетенції. Групи іноземних студентів, які сформовані із представників різних національностей і культур, краще долають комунікативні бар'єри, швидше залучаються до спілкування, показують вищу мовленнєву підготовку. Такий принцип формування груп сприяє успішному здійсненню соціально-культурної адаптації іноземних студентів, оптимізує формування їхніх комунікативних умінь і навичок.

Проаналізувавши навчання іноземних студентів із різних регіонів, можна стверджувати, що групи, у яких переважають студенти із арабських країн, як правило, характеризуються:

- 1) підвищеним емоційним станом;
- 2) високою пізнавальною активністю;
- 3) усвідомленням своєї етнічної та релігійної належності;
- 4) необмеженим рівнем комунікації.

Групи, сформовані на базі латиноамериканських студентів, виявляють:

- 1) швидкий емоційний темп мовлення;
- 2) прискорений рівень навчання;
- 3) високий рівень комунікації.

Якщо групи базуються на представниках країн Африки, вони відрізняються:

- 1) прихованою емоційністю;
- 2) підвищеним працелюбством;
- 3) поглибленим вивченням предметів;
- 4) обмеженою комунікацією.

Групам, у яких більшість становлять китайські студенти, властиві:

- 1) низький рівень емоційності;
- 2) повільний темп навчання;
- 3) глибокий рівень засвоєних знань;
- 4) низький рівень комунікації.

Групи студентів із Південної та Південно-Східної Азії демонструють:

- 1) обмежену емоційність;
- 2) тривалий процес засвоєння нового матеріалу;
- 3) етнічну замкнутість;
- 4) недостатній рівень комунікації.

Отож, важливим завданням є вивчення психологічних, менталітетних, релігійних та культурних особливостей іноземних студентів, розкриття комунікаційного потенціалу кожного контингенту та залучення їх до спілкування в крос-культурному середовищі.

Специфіка полінаціонального колективу полягає в тому, що українська мова є практично єдиним засобом спілкування в межах групи, а це сприяє швидкому подоланню етнічних, культурних, релігійних та комунікативних бар'єрів. Стратегічною метою, з якою студент залучається до спілкування, є дружлюбне ставлення і створення міжособистісних зв'язків. Не менш важливою частиною спілкування є особистісна реалізація в певному мовленнєвому колективі. Студенти намагаються успішно навчатися, бути лідерами в спілкуванні, повернути до себе увагу співрозмовників.

Важливу роль у соціально-культурній адаптації студентів полінаціональних груп та їхній підготовці до спілкування відіграє емоційний компонент, засоби його вираження та педагогічна корекція емоційного стану студентів. Норми та реакції емоційного вияву тісно пов'язані з культурною та релігійною належністю студентів, тому залучення до нової культури часто супроводжується труднощами саме в

емоційній сфері. Особливо це стосується полінаціональних груп, в яких взаємодіють представники різних культур і релігій, коли здійснюється переоцінка й перебудова системи цінностей, ієрархії мотивів особистості.

Також велике значення має один із важливих факторів крос-комунікації – сприйняття студентами простору. Представники неконтактних культур (китайці, індуси) вважають, що найкомфортніша відстань між співрозмовниками – довжина витягнутої руки (не менше 60 сантиметрів). Навпаки, латиноамериканці чи носії арабської культури більш контактні й відчують себе комфортніше, коли стоять близько до співрозмовника. Студенти, які належать до цих культур, часто торкаються один одного, обмінюються рукоштовками. Тому слід урахувати, яка дистанція має бути між представниками різних культур та між студентами й викладачем на заняттях.

Не менш впливовим на людські стосунки є сприйняття часу. Європейці та американці сприймають час лінійно, поділяючи його на минуле, теперішнє й майбутнє. Студент, орієнтований та майбутнє, намагається економити час і максимально використовує його. Східні ж релігії трактують час як безмежний резервуар, у якому тече життя, тому представники цих конфесій все роблять не поспішаючи.

На початковому етапі навчання студенти з арабських країн відчують сильні емоції та великі комунікативні потреби, пов'язані з соціально-культурною адаптацією. Ці емоції виявляються в інтонаційному оформленні мовлення та невербальних засобах спілкування. Аналіз їхніх мовленнєвих дій свідчить про високий рівень емоційності та оцінювання. Не менш емоційними та комунікативними виявляють себе представники країн Латинської Америки. Більш стримана поведінка африканських студентів може бути лише зовнішнім виявленням, хоча, безперечно, їм також властиві сильні внутрішні переживання. Зовсім іншими на їхньому фоні виглядають китайські та східноазійські студенти. Представникам цих національностей властиві стриманість, прихованість емоцій та обмеженість невербальних засобів спілкування. Якщо адаптація до нових соціально-культурних, кліматичних і мовленнєвих умов у латиноамериканських і арабських студентів викликає підвищену емоційність і експресивність, у африканських представників – стриманий прояв емоцій і жестів, то китайські, індійські, бенгальські, пакистанські студенти схильні до максимального обмеження емоційності та комунікації.

Специфіка спілкування в крос-національній групі вимагає від студентів швидко оволодівати інтонаційними ресурсами української мови, оскільки на певному етапі це єдиний засіб їхньої комунікації.

Розуміння озвученого мовлення, зазвичай, не передбачає обов'язкового розпізнавання всіх слів, які входять до висловлення. Контекст часто допомагає зрозуміти слово, якого немає в лексичному запасі іноземного студента, а якщо значення слова залишається незрозумілим, то це не виключає розуміння значення речення в цілому. Крім того, значного ефекту розуміння можна досягти з допомогою інтонаційного звучання фрази. Зважаючи на досвід науковців, можна стверджувати, що в полікультурній авдиторії передача інформації засобами інтонації за умови обмеженого лексичного запасу ефективна для успішної комунікації [1]. Оволодіння правильною інтонацією повинне сприяти адекватній інтерпретації комунікативних намірів співрозмовника, вираженню власних інтенцій та впливу на співрозмовника.

Кожен національний контингент, представлений в групі, має специфічні фонетичні труднощі. Вони можуть виявлятися в неточній артикуляції, спотворенні звуків, які невластиві рідній мові студента, нерозрізненні твердих і м'яких приголосних, заміні одних приголосних іншими, порушенні кількісного складу фонем слів, побічному наголосі, нечіткому інтонаційному поділі речень на синтагми і т.п. Усе це заважає успішній комунікації студентів різних національностей. Тому на заняттях необхідна реалізація національно орієнтованої методики навчання, яка передбачає пред'явлення чіткої системи подібностей і відмінностей фонетичних засобів української мови та мов, які є рідними для іноземців. Потрібен особливий диференційований підхід до всіх учасників групи, щоб усі студенти стали повноправними членами полінаціонального мовленнєвого колективу. Як правило, на кінець навчального року емоційний стан студентів групи з різних національностей відносно стабілізується, формується позитивний полікультурний простір, який базується на взаємоповазі, стриманості та толерантності. Студенти починають впевненіше висловлювати власну думку, відстоювати особисті інтереси, зникає страх бути не зрозумілим, підвищується рівень комунікації представників усіх етнічних груп.

Отже, крос-культурна комунікація сприяє вирішенню психологічних проблем та формуванню комунікативної компетентності іноземних студентів. Викладач української мови виконує провідну роль у формуванні міжкультурного мовленнєвого колективу, виступає стратегом та активним учасником комунікації, контролює динаміку емоційного настрою в групі, ураховуючи соціально-психологічну адаптацію студентів та їхні реальні комунікативні потреби. Вивчення спілкування іноземців, членів багатонаціонального мінісоціуму, відкриває перспективи дослідження питань крос-культурної комунікації.

Література:

1. Иорданова Н.А. К вопросу о коммуникативной комфортности в полинациональной группе. *Український медичний альманах. Науково-практичний журнал*. 2010. Том 13. № 3. С. 27–29.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-173-2-12>

ЕТНОПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТІВ З АЗЕРБАЙДЖАНУ І ТУРКМЕНІСТАНУ

Сєдойкіна Т. М.

*старший викладач кафедри гуманітарних наук
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

Сєдойкіна Д. І.

*студентка 3 курсу гуманітарного факультету
спеціальність: Психологія
Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
м. Харків, Україна*

Зростання економічних і культурних зв'язків веде до формування мультикультурного суспільства [1, с. 3]. Глобалізація сучасного світу є головним чинником інтенсифікації мобільності студентів, потік яких зростає кожного року.

Процес входження іноземних студентів у нове освітньо-культурне середовище супроводжується набуттям нового соціального досвіду, пристосуванням до нових побутових умов, нових вимог навчального процесу, формуванням нових особистісних якостей. Функціонально-поведінкова складова національних культур, нове середовище, стиль викладання впливають на навчальний процес. Врахування етнопсихологічних та національно-культурних особливостей іноземних студентів є важливим під час вибору засобів соціально-педагогічного та психологічного впливу на представників різних регіонів та різних етносів [4, с. 208]. Особистий контакт зі студентами, знайомство з їх культурою сприяють покращенню взаєморозуміння і вдосконаленню комунікації між викладачами і студентами.